Early Journal Content on JSTOR, Free to Anyone in the World

This article is one of nearly 500,000 scholarly works digitized and made freely available to everyone in the world by JSTOR.

Known as the Early Journal Content, this set of works include research articles, news, letters, and other writings published in more than 200 of the oldest leading academic journals. The works date from the mid-seventeenth to the early twentieth centuries.

We encourage people to read and share the Early Journal Content openly and to tell others that this resource exists. People may post this content online or redistribute in any way for non-commercial purposes.

Read more about Early Journal Content at http://about.jstor.org/participate-jstor/individuals/early-journal-content.

JSTOR is a digital library of academic journals, books, and primary source objects. JSTOR helps people discover, use, and build upon a wide range of content through a powerful research and teaching platform, and preserves this content for future generations. JSTOR is part of ITHAKA, a not-for-profit organization that also includes Ithaka S+R and Portico. For more information about JSTOR, please contact support@jstor.org.

DE JAVAANSCHE VORSTEN

VÓÓR DE STICHTING VAN MÅDJÅPAÏT.

Wat in ons eigen vaderland gedurende de eerste helft van de zoogenaamde middeneeuwen is voorgevallen, is ons nog zeer onvolledig bekend, en wat bekend is, is onzeker en nevelachtig. Er worden koningen van Friesland uit die tijd bij sommige vaderlandsche geschiedschrijvers vermeld, ja zelfs vindt men in oude Chronijken geheele lijsten van die koningen vóór Karel den Groote, maar de historische waarde en waarheid daarvan zijn voor het minst zeer betwistbaar. Hoe verschillend ook anders in vele opzigten, gelijken Nederland en Java elkander hierin. Java's geschiedenis is gedurende de tijd, die wij de middeneeuwen noemen, even onzeker en duister als de onze: wel wordt ons daarvan ook veel verteld, maar alles opgeluisterd met legenden, die al te wonderbaarlijk zelfs voor den ligtgeloovigsten Westerling zijn. In Europa heeft men ook lange tijd de geschiedenis van de Vorsten voor die van het volk genomen, en Java geeft ons daarin niets toe. Vandaar dat wij vinden geheele lijsten en stamlijsten van Vorsten, die zeker niet veel meer waarde bezitten, dan die van onze Friesche Koningen. Drie van zulke lijsten, ofschoon dan niet volledig, heeft Raffles in zijn History of Java, vol. II, p. 85—87 8°. ed. opgenomen. Hierbij bepaalt zich het getal evenwel niet; in inlandsche werken vinden wij nog vorstenreeksen, die van bovengenoemde in meer of mindere mate verschillen. In het Boek Adji-Såkå, dat door Winter in proza bewerkt en door Prof. Roorda is uitgegeven, en een fabelachtige geschiedenis van Java, van de komst van Adji-Såkå op Java tot aan de stichting van Mådjåpaït, bevat, worden ook naamlijsten van de Vorsten uit die tijd meêgedeeld, welke vooral afwijken door

de groote menigte namen in een bepaald tijdperk, en een paar elders niet voorkomende vorstelijke residenties. De lijst wordt hier beneden meêgedeeld als A. Men neme wel in aanmerking, dat dit verhaal onder de Javanen zeer bekend is, en door hen als geschiedenis beschouwd wordt, daar het ook de verklaring en aanleiding opgeeft van een aantal thans onder hen levende vertellingen en mythen omtrent goede en kwade geesten, enz. De serie, ter vergelijking naast de vorige onder B geplaatst, is ontleend aan de Babad van Mataram, d. i. een geschiedenis van Java, voor zoover deze met het Mataramsche Vorstenhuis zamenhangt. Dit werk bestaat nog alleen in handschrift, en heeft met het vorige tot hoofdbron gediend voor den Heer Wilkens bij zijn "Overzigt der geschiedenis van Java," dat geplaatst is in het Tijdschrift van Ned. Indië, Jaarg. 1849, 1ste dl. Van Soerakarta afkomstig, is deze Babad voor de latere tijden misschien nog al van gezag. Deze nu bevat niet alleen lijsten, maar bepaalde geslachtslijsten van de Vorsten: men weet, dat de Javanen sterke legitimisten zijn, en zooals men zien zal, hebben zij niets ontzien om hun naam in dat opzigt eer aan te doen, want zij hebben het gebracht tot Adam, en verder kon men toch wel niet gaan! Wát de inhoud betreft, komt deze lijst B. nog wel het meest overeen met die van Raffles, door den Panĕmbahan, later Sultan, van Sumanap te zamen gesteld, ofschoon er toch afwijkingen voorkomen, die niet altijd zijn overeen te brengen.

LIJST A.		LIJST B.	
HOOFDPLAATSEN.	VORSTEN.	HOOFDPLAATSEN.	VORSTEN.
			Nabi Adam.
			Sis.
			Noertjahjå.
			Noerråså.
			Sang Hjang Wĕnang.
			Sang Hjang Toenggal.
		Soerålåjå, (de Godenhemel).	Batårå Goeroe.
		(Java).	Praboe Sèt. (Batårå Wisnoe).
		Te Giling Wĕsi regeerde toen reeds Sang	

LIJST A.

HOOFDPLAATSEN.	VORSTEN.
	Sang Watoe Goenoeng. (Vrg. lijst B.)
Galoeh.	Sindoelå.
Mĕndang Kamolan.	Déwåtå Tjĕngkar. Wordt door Adji-Såkå gedood, die 3 jaar Vorst is, maar toen is vervangen door zijn voorgangers zoon, Radèn Daniswårå, ook Sri Kaskåjå en
Mĕndang Paramĕssan.	Sri Måhå Poenggoeng.
	Kandi-awan.

LIJST B.

HOOFDPLAATSEN.	VORSTEN.

Watoe Goenoeng, die door Wisnoe overwonne[n] werd, en zijn rijk gegeven aan Batårå Bråmå den tweeden zoon van B. Goeroe; dus:

HOOFDPLAATSEN.	VORSTEN.
Giling Wĕsi.	Batårå Bråmå.
	Bramani (dochter).
	Tri Troestå.
	Pari-kĕnan.
	Manoe-manåså.
	Sakoetrĕm.
	Sakri.
	Pålå-sårå.
	Abijåså.
Astinå.	Pandoe Déwå Nåtå.
	Ardjoenå.
	Abimanjoe.
	Pari-kĕsit.
	Joedå-jånå.
	Gĕndrå-jånå.
Kĕdiri.	Djåjå-båjå.
	Djåjå Midjåjå.
	Djåjå Misénå.
	Koesoemå Witjitrå.
	Tjitrå Soma.
	Påntjå Drijå.
	Angling Drijå.
Poerwå Tjaritå.	Soewélå Tjålå.
	Sri Måhå Poenggoeng.
	Kandi-awan.

LIJST A. HOOFDPLAATSEN.	LIJST A. VORSTEN.	LIJST B. HOOFDPLAATSEN.	LIJST B. VORSTEN.
	Praboe Kalåpå-gading.		
	Praboe Andong.		
	2e Kraton.		
?	Sri Andong-wilis.		
	Sri Bânå-kĕling.		
	Sri Mådjå Galoeh.		
	Sri Ngawoe-awoe-langit.		
	3e Kraton.		
	Praboe Toenggoel.		
Mĕndang Paramĕs-san II.	?		
	Praboe Sélå Rådjå.		
	Praboe Moending Wangi.		
	4e Kraton.		
	Moending Sari.		
	Rådjå Djâlâ-sĕngårå.		
	Praboe Giling Wĕsi.		
	Prawåtå-sari.		
	5e Kraton.		
?	Praboe Wânâ-sari.		
	Ratoe Kalijan.		
	Sri Sânâ-sèwoe.		
	Rådjå Tandoeran.		
	6e Kraton.		
	Rådja Mâdjâ-råtå.		
	Ratoe Katonggå.		
	Ratoe Ngoemboel-sari.		
	Ratoe Padang-angling.		
	7e Kraton.		
Prambanan.	?		
	1 — Panoeoen.	Pagelèn.	1 — Panoeoen, Vorst van de landlieden.
Djépårå.	2 — Sandang-Garbå, Vorst van de handelaars.	Djepårå.	1 — Sandang-Garbå, Vorst van de handelaars.

LIJST A.			LIJST B.		
HOOFDPLAATSEN.		VORSTEN.	HOOFDPLAATSEN.		VORSTEN.
	3	—Karoeng Kålå.	Prambanan.	3	—Karoeng Kålå, Vorst van de jagers, ook Ratoe Båkå geheeten.
	4	—Soemĕndi-pĕtoeng.		4	—Toenggoel Mĕtoeng, Vorst van de handwerkslieden.
Prambanan.	5	—Rĕsi Gatajoe, (opvolger van zijn vader).	Korippan.	5	—Rĕsi Gatajoe.
	1	—Rårå Soetji (docht.)		1	—Rårå Soetjian (docht.)
Kadiri.	2	—Lĕmboe Mardadoe.	Kediri.	2	—Lĕmboe Pĕtĕng.
Gĕgĕlang.	3	—Lĕmboe Mĕngarang.	Gĕgĕlang.	3	—Lĕmboe Pĕngarang.
Singå-Sari.	4	—Lĕmboe Mardjåjå.			
	5	—Ni Pranggi Wongså, dochter, gehuwd met den Vorst van Poedakså Tegal.		4	—Prĕnggi Wongså, dochter, gehuwd met Lĕmboe Amidjåjå, Vorst van Singå-sari.
Djĕnggålå, (Bånå Keling).	6	—Lĕmboe Amiloehoer.	Djenggålå.	5	—Lemboe Amiloehoer.
					Pandji.
		Laléjan.	Padjadjaran.		Koedå Laléjan.
	8e	Kraton.			
Galoeh.		Bandjaran-sari.			Bandjaran-sari.
		Sri Arjå Bangah.			
		Sri Adji Mantålå Råså.			Moending Sari.
		Moending Wangi.			Moending Wangi.
	9e	Kraton.			
Padjadjaran.		Anjåkrå Wati.			Sri Pamĕkas.
Galoeh.	1	—Arjå Bangah.	Galoeh.	1	—Arjå Bangah.
Mådjåpaït.	2	—Praboe Soesoeroeh.	Mådjåpaït.	2	—Radèn Soesoeroeh.
Padjadjaran.	3	—Sijoeng Wĕnårå, of Banjak Widé.	Padjadjaran.	3	—Sijoeng Wĕnårå, of Banjak Widé.

Opmerking verdient de verdeeling van de vorstennamen bij viertallen in lijst A. Dit is aldus gedaan, omdat na vier namen, steeds de woorden volgen: *oemoerring karaton sedåså windoe, ladjĕng risaq;* dat beteekent: *de kraton was* 10 *windoe's* (*tijdperken van* 8 *jaar*) *oud, en is daarop te niet gegaan.* Volgens het bijgeloof van den Javaan toch kan een kraton — en daardoor ook een hoofdplaats — niet langer dan zóólang blijven bestaan, en moet dan telkens een nieuwe vorstenzetel verrijzen. Soms vindt men deze tijd ook wel op 100 jaar bepaald. Jammer maar, dat nu de nieuwe kraton ook niet telkens genoemd wordt; of zou dan de naam steeds dezelfde gebleven zijn? Dat deze indeeling geheel willekeurig is, blijkt uit de aard van de zaak, want het zal toch wel niet altijd bij vieren zijn uitgekomen. De meeste namen zijn uitgevonden, herhalingen van elders bekende, of titels met namen van vorstenzetels vereenigd; om het zoo eens uit te drukken: de geheele lijst blijkt daardoor fabriekwerk te zijn. De tweede lijst is tevens geslachtslijst. Dat Adam als uitgangspunt gesteld wordt, is natuurlijk door invloed van de Islam, waarin Nabi (de profeet) Adam nog al een rol speelt. Karakteristiek is het evenwel dat nu de bekende Hindoe-Javaansche Goden, Batårå Goeroe, Wisnoe en Bråmå volgen, terwijl er alreeds een rijk op Java, dat van Giling Wĕsi, bestond, welks Vorst evenwel door Wisnoe, die onder den naam van Sèt Vorst van Java was, overwonnen werd. Zou dit ook nog een mythe zijn, zinspelende op de eerste komst van de Indiërs op Java? Bij andere schrijvers vindt men Tri Troestå als de voorname persoon van de Indische kolonisatie genoemd. Deze nu is volgens lijst B, de zoon van Bramani, een dochter van Bråmå, aan wien Giling Wĕsi na de dood van Sang Watoe Goenoeng gekomen was; zij is de eenige vrouw in de stamlijst voorkomende, doch wordt in andere werken ook reeds door een man, Bramånå, vervangen. De nu volgende Vorsten tot op Pandoe Dèwa Nåtå, vindt men ook bij Raffles l. l. p. 77 en 79 met eenige veranderingen en verplaatsingen opgegeven; en vergelijk ook Cohen Stuart, de Bråtå-Joedå, Inl. Aant. 12. Met Abijåså beginnen de Vorsten, die in de Bråtå-Joedå voorkomen, en natuurlijk geheel Indisch zijn; toen eenmaal de overlevering het tooneel van dit epos op Java had overgebracht, moesten zij ook wel in de stamlijsten als voorzaten van de regerende Vorsten opgenomen worden. Bij Raffles l. l. p. 87,

noot, vindt men de verdere namen tot op Soewélå Tjålå, met bijvoeging van twee andere, vermeld.

In beide lijsten komen we tot denzelfden persoon bij Sri Måhå Poenggoeng. De lotgevallen van dezen vóór zijn troonsbeklimming zijn in het boek Adji-Såkå uitvoerig beschreven, terwijl in de Babad ook zelfs de naam van Adji-Såkå niet vermeld wordt. Van de groote menigte Vorsten, die nu in lijst A volgen, komt alleen de eerste, Kandi-Awan, in lijst B voor, tusschen wiens vijf zonen, dan niet alleen het rijk, maar ook het volk naar de verschillende bedrijven, verdeeld is geworden. De namen van deze vijf Vorsten worden ook in lijst A vermeld, zonder dat de naam van hun vader genoemd wordt, hij heet alleen Vorst van Prambanan, welke zetel in lijst B. aan Karoeng-Kålå of Ratoe Båkå wordt toegewezen; die, zooals von Humboldt in navolging van Crawfurd vertelt, dan ook de stichter van de tempel, waarvan de overblijfselen nog altijd de aandacht trekken, zou geweest zijn. (Ueber die Kawisprache, p. 117.) De jongste zoon, Rĕsi-Gatajoe, is bij beide 's vaders opvolger, bij den een te Prambanan, bij den ander te Koripan residerende; hij zal wel dezelfde zijn, dien Raffles, p. 90, Rĕsi Dĕndang Gĕndis noemt. Na dezen volgt nu nog bij Raffles Dewå Koesoemå, die in onze bronnen wordt gepasseerd, ofschoon hij als stichter van Djenggålå zich zeer beroemd zou hebben gemaakt. De kinderen van Rĕsi Gatajoe zijn in beide lijsten tot bevordering van de eenvoudigheid eigentlijk niet in de juiste volgorde geplaatst; want Lĕmboe Amiloehoer is de oudste zoon. In de Bijdr. v. h. Kon. Inst. v. Taal- Land- en Volkenkunde, dl. II, is door den Heer Cohen Stuart, bij zijn vertaling van het gedicht Djåjå Lĕnkårå een stamlijst gevoegd, waarin ook de bedoelde namen, zooals Lijst A. die geeft, voorkomen, en waarin zij kleinzonen van Djåjå Lĕnkårå zijn, en hun vader Soebråtå heeft. De hoofdplaatsen Kadiri en Singåsari worden evenwel met elkander verwisseld, en Lĕmboe Mĕngarang Vorst van Oerawan genoemd, terwijl de jongste dochter in het geheel niet wordt vermeld. Men ziet, dat in lijst B. de Vorst van Singåsari geen zoon, maar schoonzoon van Rĕsi Gătajoe is. Raffles, p. 93 en 94, wijkt ook af in namen van personen en plaatsen; klaarblijkelijk bestaat er bij hem verwarring. Opmerking verdient nog, dat bij hem aan de oudste zuster Rårå Soetji (Soetjian) door de legende de stichting van de tempel te Singåsari, daar de ruïnen nog van be-

staan, wordt toegeschreven. Men vergelijke nog over deze familie T. Roorda, de Lotgevallen van Radèn Pandji, enz., in Bijdr. Inst. enz. Nieuwe Reeks, dl. VII, p. 1. Deze held van de Javaansche Wajangverhalen, komt alleen in onze lijst B. voor, waarom hij in de andere niet vermeld wordt, is natuurlijk onbekend. Zijn zoon Koedå Laléjan is volgens de Babad en Raffles stichter van Padjadjaran; doch volgens A wordt eerst nog door zijn kleinzoon Bandjaran-sari Galoeh tot rijkszetel gemaakt. Met de avonturen van dezen is een groot gedeelte van het boek Adji-Såkå opgevuld. Raffles, l. l. p. 103 enz., verhaalt dat er twee Padjadjarans zijn geweest; daar nu Galoeh nog de naam is van een district, dat ligt in de streek, waar men het eerste Padjadjaran onderstelt, is er misschien wel dezelfde plaats meê bedoeld, welke later bij de overbrenging van de rijkszetel naar het tegenwoordige Buitenzorg die naam gekregen heeft; welke gissing nog gesteund wordt door de vermelding van den oudsten zoon van Sri Pamĕkas als Vorst van Galoeh, Arjå Bangah, welke naam tweemaal in lijst A. voorkomt, waardoor hier een Vorst meer is dan in B. Raffles gaat nu Anjåkrå Wati (A.) of Sri Pamĕkas (B.) geheel met stilzwijgen voorbij, en laat Moending Wangi de lotgevallen van dezen ondervinden; waarschijnlijk is de naam in zijn bron uitgevallen. Zoo zijn wij nu gekomen aan de stichting van Mådjåpaït door Radèn Soesoeroeh of Raden Tandoeran; verschillende namen worden van hem opgegeven. De aanleiding tot en de omstandigheden van deze gebeurtenis zijn algemeen bekend, zoodat er hier niet over behoeft gesproken te worden; alleen verdient opmerking, dat onze beide verhalen in de hoofdzaken weinig verschillen; hetgeen in het boek Adji-Såkå voorkomt is het meest opgesierd: de beide broeders Radèn Tandoeran en Sijoeng Wĕnårå hebben een zeer langdurig tweegevecht, dat evenwel de overwinning onbeslist laat, zoodat zij ten slotte bij minnelijke schikking Java onder zich verdeelen, waarbij Radèn Tandoeran het oostelijk deel verkrijgt, en een nieuwe zetel mag gaan opzoeken, die het later zoo beroemde Mådjåpaït wordt.

De ligging van de hier vermelde hoofdplaatsen wordt, voor het grootste gedeelte althans, nog aangewezen: van eenige natuurlijk alleen door overlevering, terwijl van andere nog plaatsen of verblijfselen onder dezelfde naam bestaan.

Giling Wĕsi (B.) zal volgens Raffles l. l. p. 77 aan de voet van de berg Smiroe op de grenzen van Probolinggo en Malang

gelegen hebben. Digt daarbij ligt een andere berg, Gadjah Wĕsi geheeten, benevens ruïnen van Hindoetempels, op de kaart van Bogaers Tjandi Adipoeri genoemd. Astinå of Ngastinå (B.) is oorspronkelijk de plaats, waar over strijd geleverd wordt in het groote Indische Epos, de Maha-barata, en in de navolging hiervan, de Javaansche Bråtå-Joedå; haar Indische naam is Hastinapoera, en zij lag dan volgens het kaartje van den Heer Cohen Stuart in het noorden van Voor-Indië aan de Gangges. Op het kaartje, dat Raffles bij zijn fragment uit de Bråtå-Joedå gevoegd heeft, blijkt dat de Javaansche overlevering de stad Ngastinå op de Noordkust bij Pekalongan plaatst.

Kĕdiri (B.) bestaat nog en heeft veel bouwvallen in zijne nabijheid.

Galoeh (A.) is nog de naam van een regentschap in Tjeribon; men vergelijke het bovengezegde omtrent deze plaats en Padjadjaran.

De naam van Mĕndang-Kamolan (A.) is bewaard door een dessa in Grobogan op de grenzen van Rĕmbang; Raffles daarentegen (p. 90) vertelt, dat de naam later Prambanan zou geworden zijn; hetwelk dus eenige onzekerheid in de traditie brengt.

Zou Poerwå Tjaritå (B.) slechts een andere naam voor Mĕndang Kamolan zijn? Van elders is het onbekend.

Mĕndang Paramĕssan (A.) moet, volgens de aanteekening bij dit woord in het Bijvoegsel op het Jav. Wbk. achter het boek Adji-Såkå, ook in Demak gelegen hebben; het is dus waarschijnlijk slechts weer een naamsverandering met de beide voorgaande.

Van Prambanan of Brambanan (A. en B.) bestaan de schoone overblijfselen nog; daaronder zou dan het paleis van Ratoe Båkå ook te vinden zijn. (de Hollander, Handl. voor de Land- en Volkenk. v. Ned. Indië, I, p. 270.)

Pagĕlèn (B.), thans Bagĕlèn, en Djĕpårå of Japara (A. en B.) bestaan nog.

Korippan (B.) is, volgens het Jav. Wbk. van Guericke en Roorda, een oude benaming van Grobogan, en zal dus ook wel in die streek gelegen hebben. Hiermee kan ook bedoeld zijn het hierboven in van Imhoff's reis meermalen voorkomende Koeripang.

Gĕgĕlang, (A. en B.) volgens Raffles l. l. p. 93, hetzelfde als Singåsari, wordt in onze beide lijsten er bepaald van onderscheiden, en volgens Jav. Wbk. is het nu nog de naam van een landschap, ten noorden van Prånårågå, Residentie Madioen.

De overblijfselen van Singåsari (A. en B.) vindt men nog in Pasoeroean.

Omtrent Poedaksa Tĕgal (A.) heb ik niets kunnen vinden.

Oerawan of Ngoerawan zou volgens Roorda misschen hetzelfde zijn als het tegenwoordige Ngråwå. Raffles, p. 93, noemt het Ngarawan of Bråwernå, ook anders onbekend.

Djĕnggålå (A. en B.) is nog de naam van verscheidene districten in de Res. Soerabaja, en volgens de overlevering zou Sidå-ardjå nu op dezelfde plaats als de oude Hoofdplaats liggen.

Zooals boven reeds gezegd is, waren Galoeh en Padjadjaren I in Tjeribon, Padjadjaran II in Buitenzorg gelegen.

Mådjåpaïts bouwvallen vindt men nog in de Afdeeling Mådjå-Kĕrtå, Res. Soerabaja.

Voor de Chronologie geven de beide werken, waaruit bovenstaande opgaven genomen zijn, in het geheel niets, tenzij men de telkens voorkomende vermelding van tien windoes in het boek Adji Såkå als zoodanig wilde beschouwen, dat evenwel niets dan verwarring zou geven. De opgaven van Raffles doen reeds zien, hoe weinig zekerheid er in dit opzigt bestaat; zoodat het niet geraden is, door gissingen, waarvoor het veld zoo heerlijk ruim is, die onzekerheid nog te vermeerderen, daar hoogstwaarschijnlijk ook nooit iets stelligs hieromtrent zal te verkrijgen zijn.

Delft, November 1863.

J. J. MEINSMA.